

Tudor Sălăgean (Cluj-Napoca, Muzeul Etnografic al Transilvaniei): *Gabriel Bethlen, Transilvania și mitul rozicrucian*

Remarcabila și erudita sinteză a istoricei britanice Frances Yates (*The Rosicrucian Enlightenment*, 1972, ed. rom. *Illuminismul rozicrucian*, București, 1998) a arătat că mișcarea rozicruciană a fost inspirată, într-o măsură semnificativă, de proiectele hermetice ale lui John Dee, care, transferate în mediile reformate din Germania, au dat naștere unei mișcări politice și spirituale anticatolice, încrezătoare în puterea spiritului uman. Frances Yates a reușit, de asemenea, să argumenteze legăturile existente între această mișcare și coaliția antihabsburgică care a reușit în anul 1619 să-l instaleze pe tronul Boemiei pe Frederic al V-lea, „regele de iarnă”. Ceea ce nu a sesizat însă Frances Yates, asemeni altor autori occidentali a căror perspectivă asupra spațiului european era condiționată de realitățile din epoca Războiului Rece, a fost importanța de excepție pe care a avut-o în cadrul aspectelor politice și militare ale coaliției anticatolice principele Transilvaniei, Gabriel Bethlen (1613-1629). O întreagă literatură istoriografică a demonstrat deja că acțiunea antihabsburgică a cehilor și transilvănenilor a fost una conjugată, iar în 1619, Viena însăși s-a aflat sub amenințarea militară directă a celor două armate coalizate. În vara anului 1620, Dieta de la Banska Bystrica i-a oferit lui Bethlen coroana Ungariei, la fel cum Dieta Boemiei îi oferise, cu câteva luni mai devreme, coroana regală boemă lui Frederic. Retragerea Transilvaniei de pe scena confruntărilor militare ale epocii, după victoria imperială de la Muntele Alb, nu a însemnat și abandonarea cauzei protestante, cu puternicele sale implicații rozicruciene. Transilvania s-a afirmat, în această epocă, ca o zonă de interes pentru savanții unei epoci în care cunoașterea refuza să se mai lase îngrădită de limitările impuse de religie, ca parte a lanțului universal al tradiției hermetice și al transmiterii luminii inițiatice. Una dintre posibilele consecințe ale acestor ample și încă insuficient clarificate conexiuni rozicruciene paneuropene a fost apariția Colegiului Academic din Alba Iulia. Această instituție de învățământ s-a afirmat în puțini ani ca una dintre cele mai prestigioase ale Europei mijlocului de secol al XVII-lea.